

**UCHWAŁA NR XVI / 4 /2021
RADY MIEJSKIEJ W STOPNICY**

z dnia 22 marca 2021 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica
na lata 2021-2031**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 713 ze zm.), art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 ze zm.) Rada Miejska uchwała, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Stopnica.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WICEPRZEWODNICZĄCA
Rady Miejskiej

Danuta Szczepanik

Uzasadnienie

Obowiązek podjęcia niniejszej uchwały wynika z art. 17 ust. 1, pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Powołany przepis stanowi, że do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej, określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do zapobiegania, rozwiązania lub zminimalizowania negatywnych zjawisk społecznych.

Wobec powyższego podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne.

Załącznik

do Uchwały Nr XVI/2/2021

Rady Miejskiej w Stopnicy

z dnia 22 marca 2021 r.

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY STOPNICA
NA LATA 2021-2031**

Spis treści

I. PROCEDURA TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE STOPNICA.	4
1.1 Powołanie zespołu roboczego.....	4
1.2 Wykorzystane materiały, dokumentacje przy opracowaniu strategii.....	5
II. CHARAKTERYSTYKA GMINY STOPNICA.....	8
2.1 Położenie geograficzne, zaludnienie	8
2.2 Rolnictwo.....	12
2.3 Sfera gospodarcza	13
2.4 Edukacja	14
2.5 Ochrona zdrowia i opieka medyczna	15
2.6 Kultura.....	16
2.7 Infrastruktura sportowa	17
III. CHARAKTERYSTYKA POMOCY SPOŁECZNEJ.....	18
3.1 Cele pomocy społecznej.....	18
3.2 Zasady udzielania świadczeń z pomocy społecznej.....	19
3.3 Świadczenia z pomocy społecznej.....	20
IV. DIAGNOZA I ANALIZA DOMINUJĄCYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE STOPNICA.....	21
4.1 Długotrwała lub ciężka choroba.....	22
4.2 Bezrobocie.....	23
4.3 Niepełnosprawność.....	26
4.4. Uzależnienie od alkoholu	28
4.5 Przemoc w rodzinie	30
4.6. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	33
4.7 Starzenie się społeczeństwa	39
V. ANALIZA SWOT.....	41
VI. MISJA I WIZJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY STOPNICA	43
VII. CELE I WSKAŹNIKI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY STOPNICA	44
VIII. KIERUNKI I ZAKRES DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH.....	46
IX. MONITORING REALIZACJI CELÓW DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH	48
X. FINANSOWANIE.....	48
XI. ZAKOŃCZENIE.....	49
SPIS TABEL:	50
SPIS WYKRESÓW:	50
SPIS RYSUNKÓW:.....	51
BIBLIOGRAFIA.....	51

WSTĘP

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest obowiązkiem nałożonym na gminę ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie z art. 17 wyżej cytowanej ustawy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021 – 2031 traktowana jest jako długofalowy program działania.

Strategia jest dokumentem wyznaczającym kierunki i ramy dla planowanych działań, które mają na celu zapewnić mieszkańcom Gminy Stopnica odpowiednią jakość życia i realizację ich podstawowych potrzeb. W miarę pojawiających się zmian w sytuacji społecznej może być ona poddawana stałej kontroli oraz uzupełniana o nowe cele i działania.

Polityka społeczna realizowana przez samorząd powinna zostać podporządkowana postanowieniom strategii rozwiązywania problemów społecznych i z nimi konfrontowana. Realizacja określonych w niej zadań powinna odbywać się przy udziale szerokiego forum społecznego, dzięki czemu nie jedna instytucja a cała społeczność czuje się odpowiedzialna za osiągnięcie celów strategii.

Jedną z dominujących kwestii społecznych Gminy Stopnica to problemy egzystencji osób chorych, starszych, bezrobotnych, niepełnosprawnych. Są to problemy społeczne, które stoją przed samorządem oraz ośrodkiem pomocy społecznej na poziomie lokalnym. Opieka nad człowiekiem starszym i chorym, potrzebującym jest prawem każdego człowieka i jednocześnie obowiązkiem społeczeństwa. Starzenie się społeczeństwa rodzi określone problemy społeczne i ekonomiczne. Konieczne staje się podjęcie skutecznych działań gwarantujących seniorom należyte miejsce w społeczeństwie, możliwość zaspokajania potrzeb, poprawę jakości życia i sprawowania właściwej opieki. Kluczowym jest, aby wsparcie udzielane seniorom było udzielane lokalnie, w miejscu zamieszkania osoby potrzebującej, z uwzględnieniem jej stanu zdrowia i zdolności psychofizycznych. Szczególna rola w tym zakresie spoczywa na samorządzie gminnym. Gmina powinna poszerzać oferty dla seniorów poprzez rozwój infrastruktury dla osób starszych, np. tworzenie ośrodków wsparcia w szczególności dziennych domów pomocy, klubów samopomocy, mieszkań chronionych. Z uwagi na obecną sytuację demograficzną Gminy Stopnica zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i aktywizacyjne dla seniorów będzie rosnąć. Strategia gminy w stosunku do ludzi w podeszłym wieku nastawiona

jest na podtrzymanie ich sprawności zarówno intelektualnej jak i ruchowej oraz zaspokojenie podstawowych potrzeb oraz łagodzenie trudności związanych z wiekiem.

Obszar przeciwdziałania przemocy należy też wypełnić edukacją mieszkańców oraz działaniami informacyjnymi i profilaktycznymi, aby w jak największym stopniu uświadomić mieszkańcom gminy zagrożenia przemocy oraz informować jak należy im przeciwdziałać i chronić się przed utrwaleniem niepożądanych zachowań społecznych.

W ujęciu strategicznym pomoc społeczna w Gminie Stopnica to nie tylko udzielanie wsparcia materialnego, a przede wszystkim szeroko rozumiana praca socjalna, nastawiona na: wzmocnienie postaw aktywnych, stworzenie systemu wsparcia psychologicznego, poradnictwa prawnego, wdrożenie modelu pomocy w oparciu o kontrakt socjalny oraz ścisłą współpracę i powiązanie działań instytucji i organizacji pozarządowych w wypracowaniu lokalnego systemu reintegracji społecznej. Realizacja zadań postawionych przed pomocą społeczną, zarówno na poziomie społeczności lokalnej, jak i na poziomie rodziny i jednostki, a także konieczność wypracowania niekonwencjonalnych form pomocy, wymaga profesjonalnego i systemowego diagnozowania problemów społecznych w skali gminy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031 jest drogowskazem i instrumentem działania władz samorządowych, instytucji pomocy społecznej w tym Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stopnicy.

Strategia zawiera cele strategiczne i ich rozwiązania (kierunki działania), w stopniu stanowiącym podstawę do formułowania programów, w których określa się terminy realizacji i zasady finansowania poszczególnych zadań.

Powyzsza Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest zgodna z podstawowymi zasadami życia społecznego, w szczególności zaś z zasadą pomocniczości, partycypacji społecznej i współodpowiedzialności. Wszelkie podejmowane przedsięwzięcia będą prowadzone w oparciu o współdziałanie aktywnych podmiotów działających na scenie publicznej. Działania te będą kierowane głównie ku środowiskom, które pozostają na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

I. PROCEDURA TWORZENIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE STOPNICA

1.1 Powołanie zespołu roboczego.

Prace nad strategią zostały rozpoczęte powołaniem zespołu roboczego do spraw opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031 zgodnie z Zarządzeniem Nr 108/2020 Burmistrza Miasta i Gminy Stopnica z dnia 25 sierpnia 2020 roku zmienionego Zarządzeniem Nr 163/2020 Burmistrza Miasta i Gminy Stopnica z dnia 31 grudnia 2020 roku.

1.2 Proces tworzenia strategii.

Koordinacja tworzenia strategii została powierzona kierownikowi Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stopnicy.

Zakres prac obejmował:

1. Analizę otoczenia społeczno-gospodarczego.
2. Określenie problemów społecznych obserwowanych na poziomie lokalnym.
3. Przedstawienie projektu opracowanej strategii do konsultacji społecznych.

1.3 Raport z przeprowadzonych konsultacji społecznych dotyczących projektu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031”.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy w dniu 25 lutego 2021 r. ogłosił konsultacje społeczne dotyczące projektu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031”. Informacje o konsultacjach wraz z projektem strategii zostały zamieszczone na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Stopnica, na tablicy ogłoszeń Urzędu i Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stopnicy. Konsultacje przeprowadzono w terminie od dnia 25.02.2021 r. do dnia 09.03.2021r.

Konsultacje były przeprowadzone w formie pisemnego, w tym elektronicznego, zbierania uwag. Opinie, uwagi należało przesłać za pomocą poczty elektronicznej na adres: gops@stopnica.pl lub złożyć w Biurze Obsługi Urzędu Miasta i Gminy Stopnica. Celem konsultacji było poznanie opinii mieszkańców Gminy Stopnica oraz wniesienie przez nich ewentualnych uwag i propozycji do strategii.

W toku konsultacji nie wpłynęły uwagi, opinie i wnioski.

1.4 Wykorzystane materiały, dokumentacje przy opracowaniu strategii.

Podstawę opracowania strategii stanowiły materiały źródłowe powstałe i zgromadzone przez zespół roboczy do spraw opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

W szczególności są to następujące akty prawne:

- 1) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 2) ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- 3) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- 4) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- 5) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 6) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 7) ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- 8) ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- 9) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych;
- 10) ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie Gminy Stopnica została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stopnicy oraz z pochodziły z następujących źródeł:

- 1) Urzędu Miasta i Gminy w Stopnicy;
- 2) Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy;
- 3) Powiatowego Urzędu Pracy w Busku-Zdroju;
- 4) Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 5) Głównego Urzędu Statystycznego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica została opracowana na podstawie dostępnych dokumentów, opracowań i informacji o charakterze analitycznym, diagnostycznym i strategicznym oraz na podstawie zebranych danych statystycznych.

W szczególności są to:

- 1) Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za rok 2018-2019;
- 2) Załącznik nr 1 do sprawozdania MRPiPS – 01 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy za rok 2018-2019;
- 3) Kwartalne sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych za IV kwartał 2018 roku, 2019 roku;
- 4) Rb-28S sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetowych MGOPS w Stopnicy;
- 5) Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2018-07-01 do 2018-12-31 i za okres od 2019-07-01 do 2019-12-31;
- 6) Sprawozdania z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Stopnica za rok 2018 i 2019;
- 7) Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2018 r. oraz I-XII 2019 r.;
- 8) Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Stopnicy działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Stopnica za rok 2018 oraz 2019.
- 9) Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego;
- 10) wykaz gruntów prowadzonego przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii w Warszawie;
- 11) Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Stopnica na lata 2016-2023;
- 12) informacja z realizacji zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy;
- 13) Raport z badania przeprowadzonego w 2013 roku przez Urząd Marszałkowski Województw Świętokrzyskiego - Sytuacje i potrzeby osób starszych w Województwie Świętokrzyskim;
- 14) Główny Urząd Statystyczny. Zakładka „Ofiary gwałtu i przemocy domowej”. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/ofiary-gwaltu-i-przemocy-domowej,1,1.html> [dostęp: 13.11.20];

- 15) Nowakowska A., 2007, *Dziecko – ofiara domowej przemocy*, [w:] *Patologie naszych czasów*, red. A. Drażek, E. Drażek, Białystok;
- 16) Helios J., Jedlecka W., 2017, *Współczesne oblicza przemocy: zagadnienia wybrane*, Wrocław: Uniwersytet Wrocławski;
- 17) D. Kalina, R. Mirowski, *Miasto i gmina Stopnica. Dzieje i Zabytki*, Kielce – Stopnica 2015, s. 18.

Na podstawie danych przygotowano analityczne materiały, niezbędne dla diagnozy sytuacji społecznej w Gminie Stopnica, co pozwoliło na wypracowanie kierunków strategicznych działań odniesionych do rzeczywistych problemów społeczności lokalnej i wskazanie skutecznych kierunków działań dla ich rozwiązania, a także ustalenie układu współpracy instytucjonalnej dla poszczególnych problemów społecznych. Dokument jest syntezą wypracowanych kierunków strategicznych dla realizacji polityki społecznej Gminy Stopnica. W procesie monitoringu realizacji strategii, kierunki i działania powinny być aktualizowane i dostosowane do zmieniającej się rzeczywistości i otoczenia społeczno-gospodarczego. Przyjęcie strategii stanowi proces otwierający długoterminowe planowanie polityki społecznej, tj. na lata 2021-2031.

Strategia jest dokumentem stanowiącym podstawę do podejmowania długofalowych zintegrowanych działań rozwojowych w sferze pomocy społecznej. Cele i kierunki działań są zgodne ze wskazaniami innych dokumentów o charakterze programowym z obszaru polityki społecznej.

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY STOPNICA

2.1 Położenie geograficzne, zaludnienie.

Gmina Stopnica jest gminą miejsko-wiejską położoną w południowo-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, należy do powiatu buskiego. Oddalona jest 65 km od Kielc - stolicy województwa, 55 km od Tarnowa, 100 km od Krakowa, 17 km od Buska-Zdroju - siedziby władz powiatu i 22 km od Staszowa. Lokalizację Gminy Stopnica prezentuje zamieszczona poniżej mapa.

Rysunek Nr 1. Lokalizacja Gminy Stopnica.

Opracowanie własne.¹

W skład Gminy Stopnica wchodzi miasto Stopnica oraz 31 miejscowości: Białoborze, Bosowice, Czyżów, Dzieszławice, Fałęcín Nowy, Fałęcín Stary, Jastrzębiec, Kąty Nowe, Kąty Stare, Folwarki, Klępie Dolne, Klępie Górne, Konary, Kuchary, Nowa Wieś, Miel, Mariampól, Borek, Podlasek, Prusy, Smogorzów, Strzałków, Suchowola, Szczeglin, Szczytniki, Szklanów, Skrobaczów, Topola, Wolica, Zaborze i Żerniki Górne.

Gmina Stopnica sąsiaduje administracyjnie z gminami: Busko-Zdrój, Gnojno, Tuczępy, Oleśnica (powiat staszowski), Pacanów i Solec-Zdrój.

Obszar gminy zajmuje 125 km², co stanowi 12,92 % powierzchni powiatu buskiego.

¹ <https://www.google.com/maps/place/Stopnica>

Według danych za rok 2019 obszar Gminy zamieszkuje 7 664 osób. Najbardziej zurbanizowane tereny należą do miasta Stopnica, które koncentruje blisko 15,8% całej populacji w gminie (Tab. 11). Cechą charakterystyczną sytuacji demograficznej gminy jest ubytek stanu liczebności jej mieszkańców (Ryc. 4).

Tabela Nr 1. Struktura ludności Gminy Stopnica w latach 2018-2019.

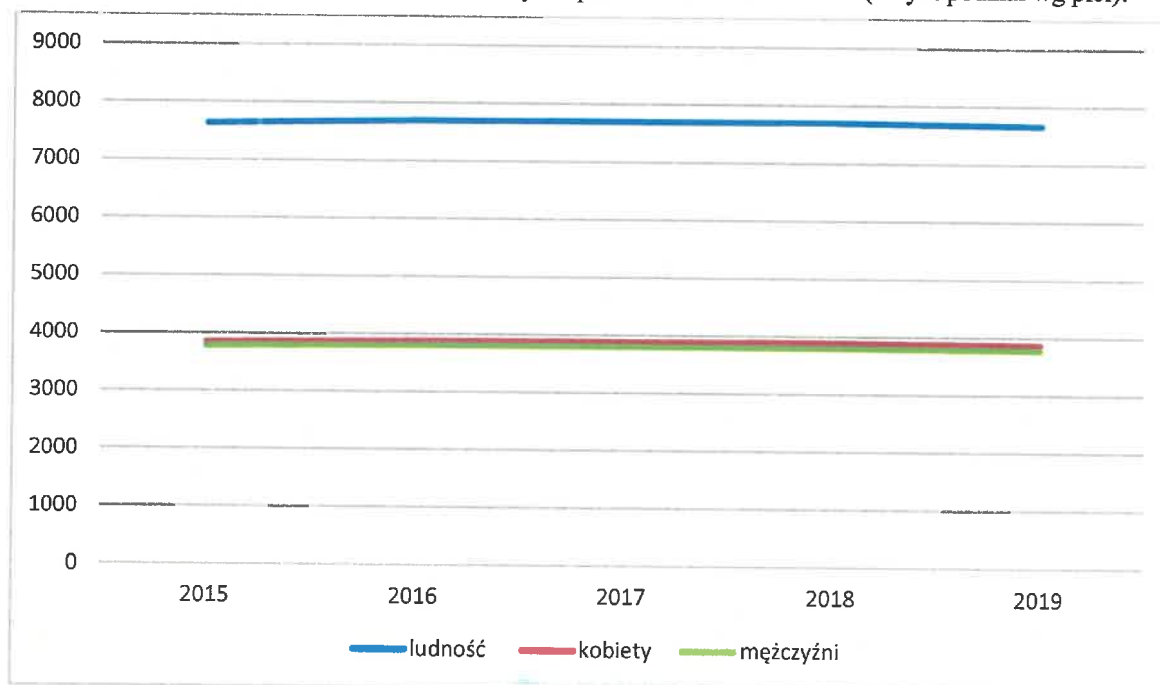
Lp.	Nazwa miejscowości	Ludność					
		Rok 2018			Rok 2019		
		K	M	Razem	K	M	Razem
1	Białoborze	154	159	313	152	160	312
2	Bosowice	76	66	142	75	66	141
3	Czyżów	206	198	404	204	193	397
4	Dziesławice	100	101	201	100	97	197
5	Fałęcin Nowy	65	64	129	67	64	131
6	Fałęcin Stary	78	89	167	73	87	160
7	Jastrzębiec	81	76	157	79	75	154
8	Kąty Nowe	105	97	202	104	91	195
9	Kąty Stare	40	77	117	40	71	111
10	Folwarki	53	56	109	51	55	106
11	Kłępie Górne	152	122	274	153	124	277
12	Kłępie Dolne	141	150	291	142	148	290
13	Kuchary	108	112	220	107	110	217
14	Konary	62	62	124	59	61	120
15	Nowa Wieś	79	76	155	83	76	159
16	Mietel	211	224	435	214	226	440
17	Mariampol	30	26	56	30	26	56
18	Borek	12	10	22	12	10	22
19	Podlasek	60	54	114	61	53	114
20	Prusy	55	56	111	56	56	112
21	Szklanów	57	60	117	56	61	117
22	Suchowola	168	127	295	164	129	293
23	Smogorzów	281	278	559	279	278	557
24	Szczeglin	67	66	133	65	64	129
25	Szczytniki	73	81	154	73	80	153
26	Strzałków	127	134	261	126	132	258
27	Skrobaczów	151	136	287	149	139	288

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031

28	Topola	87	86	173	87	87	174
29	Wolica	237	250	487	239	251	490
30	Zaborze	35	30	65	34	33	67
31	Żerniki Dolne	112	100	212	115	101	216
32	Stopnica	639	580	1219	630	581	1211
33	Razem	3902	3803	7705	3879	3785	7664

Źródło: Opracowanie własne²

Wykres Nr 1. Zmiany w liczbie ludności Gminy Stopnica w latach 2015-2019 (w tym podział wg płci).

Źródło: Opracowanie własne³

² Zestawienie informacyjne o osobach z bazy Rejestru Mieszkańców Urzędu Miasta i Gminy w Stopnicy.

³ Tamże.

Tabela Nr 2. Struktura ludności w Gminie Stopnica w latach 2018-2019.

Wyszczególnienie	Na dzień	Na dzień
	31.12.2018	31.12.2019
Ogółem ludności:	7705 (100%)	7664 (100%)
w tym kobiet:	3902 (50,64%)	3879 (50,61%)
w tym mężczyzn:	3803 (49,36%)	3785 (49,39%)

Źródło: Opracowanie własne⁴

Tabela Nr 3. Urodzenia żywe mieszkańców Gminy Stopnica w latach 2018-2019.

Wyszczególnienie	Rok	
	2018	2019
Ogółem urodzeń:	65	64
w tym dziewczynka:	36	37
w tym chłopiec:	29	27

Źródło: Opracowanie własne⁵

Tabela Nr 4. Zgony mieszkańców Gminy Stopnica w latach 2018-2019.

Wyszczególnienie	Rok	
	2018	2019
Zgony ogółem:	97	84
w tym kobiety:	38	44
w tym mężczyźni:	59	40

Źródło: Opracowanie własne⁶

Zmiany liczby mieszkańców są uwarunkowane przede wszystkim przyrostem naturalnym, tj. różnicą między urodzeniami a zgonami, które to są znacznie wyższe od liczby urodzeń. Z powyższego wynika że społeczeństwo Gminy Stopnica sukcesywnie starzeje się.

⁴ Zestawienie informacyjne o osobach z bazy Rejestru Mieszkańców Urzędu Miasta i Gminy w Stopnicy.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

2.2 Rolnictwo.

Gmina Stopnica jest gminą miejsko-wiejską o funkcji rolniczej. Rolnictwo pełni bardzo ważną rolę w gminie. Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzy 10 623,20 ha użytków rolnych. Na terenie Gminy uprawia się głównie zboża, ziemniaki, pozostałe warzywa, drzewa owocowe oraz truskawki. Większość gruntów rolnych na terytorium gminy charakteryzuje się dobrą i bardzo dobrą przydatnością rolniczą. Są to głównie gleby lessowe lub rędzinowe wykształcone na węglanowych skałach kredowych, należące do kategorii gleb zbożowo-pastewnych i pszennych. Stąd znaczna część Gminy zajmują pola uprawne, które decydują o jej typowo rolniczym charakterze.⁷

Gospodarstwa rolne stanowią źródło dochodów dla znacznej części mieszkańców. Gospodarstwa są własnością indywidualnych rolników. Gmina Stopnica posiada również bogaty obszar leśny a także wodny. Strukturę użytkowania terenów w Gminie Stopnica przedstawia poniższa tabela.

Tabela Nr 5. Struktura użytków rolnych w Gminie Stopnica.

Wyszczególnienie	Ogółem powierzchnia	
	w ha	%
Powierzchnia ogólna gruntów:	<u>12 592</u>	100,00
Użytki rolne w tym:	10 623,20	84,36
Grunty orne	7 863,50	62,45
Sady	476,70	3,79
Łąki trwale	1 152,90	9,16
Pastwiska trwale	474,30	3,77
Grunty rolne zabudowane	386,60	3,07
Grunty pod stawami	217,20	1,72
Rowy	52	0,41
Grunty leśne w tym:	1 427,70	11,34
Lasy	1 393,30	11,06
Grunty zadrzewione i zakrzewione	34,40	0,27
Grunty pod wodami	22,30	0,18

⁷ D. Kalina, R. Mirowski, *Miasto i gmina Stopnica. Dzieje i Zabytki*, Kielce – Stopnica 2015, s. 18.

Grunty zabudowane i zurbanizowane w tym:	421	3,34
Tereny rekreacji i wypoczynku	7,00	0,06
Tereny komunikacyjne (drogi kołowe i koleje)	350,20	2,78
Tereny przemysłowe	7,60	0,06
Tereny mieszkaniowe	60,8	0,48
Inne tereny zabudowane	38,30	0,30
Użytki ekologiczne	0	0
Nieużytki	48,30	0,38
Pozostałe grunty	6,50	0,05

Źródło: Opracowanie własne⁸.

Gmina posiada dobre warunki do produkcji rolniczej, znaczny udział gleb dobrych klas, tj. III i IV. Wartość bonitacyjna gleb na terenie gminy Stopnica przedstawia się następująco:

Tabela Nr 6. Wartość bonitacyjna gleb na terenie gminy Stopnica.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha
Gleba klasy I	229
Gleba klasy II	599
Gleba klasy III	2 878
Gleba klasy IV	4 202
Gleba klasy V	1 724
Gleba klasy VI	816

Źródło: Opracowanie własne⁹.

2.3 Sfera gospodarcza.

Istotny wpływ na sytuację ekonomiczną gminy ma nie tylko rolnictwo ale także działalność gospodarcza. Na dzień 31.12.2019 r. zarejestrowanych było 597 podmiotów gospodarczych. Znaczną grupę stanowi pozostała działalność gospodarcza, tj. 369 podmiotów oraz przemysł i budownictwo - 207 podmiotów. Na terenie Gminy Stopnica najliczniej prezentuje się sektor prywatny. Pojawiła się również spółka handlowa z udziałem kapitału zagranicznego. Wśród indywidualnych podmiotów dominują firmy zatrudniające od jednego do kilku pracowników.

⁸ Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

⁹ Tamże.

Tabela Nr 7. Podmioty gospodarcze wg sektorów własności.

Wyszczególnienie	Rok	
	2018	2019
Sektor publiczny - ogółem	8	7
Sektor publiczny – państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	5	5
Sektor prywatny - ogółem	856	589
Sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	524	524
Sektor prywatny – spółki handlowe	14	15
Sektor prywatny – spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1
Sektor prywatny - spółdzielnie	2	2
Sektor prywatny – stowarzyszenia i organizacje społeczne	14	14
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	595	597

Źródło: Opracowanie własne¹⁰.

Tabela Nr 8. Podmioty gospodarcze wg rodzajów działalności.

Wyszczególnienie	Rok	
	2018	2019
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	21	21
Przemysł i budownictwo	204	207
Pozostała działalność	370	369
Ogółem	595	597

Źródło: Opracowanie własne¹¹.

2.4 Edukacja.

Na terenie gminy Stopnica funkcjonuje jedna szkoła podstawowa oraz jedno przedszkole, które tworzą Zespół Szkolno-Przedszkolny. Obwód szkolny obejmuje wszystkie miejscowości w granicach administracyjnych gminy. Do szkoły podstawowej w Stopnicy dowożeni są uczniowie zorganizowanym przez gminę transportem. Dowozem łącznie objętych jest około 318 uczniów. Do szkoły podstawowej w Stopnicy uczęszcza łącznie 489 uczniów (stan na dzień 31.12.2019 r.). Dzieci z terenu Gminy Stopnica uczęszczają również do szkół podstawowych na terenie gminy Busko Zdrój, Pacanów i Tuczępy.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

Wychowanie przedszkolne prowadzone jest w przedszkolu działającym przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Stopnicy. Na dzień 31.12.2018 r. uczęszczało do przedszkola 213 dzieci, a na dzień 31.12.2019 r. 211 dzieci. Na terenie gminy dzieci nie są objęte opieką w żłobkach oraz nie ma szkół ponadpodstawowych.

Tabela Nr 9. Liczba dzieci i oddziałów w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Stopnicy.

Wyszczególnienie	Liczba oddziałów		Liczba dzieci	
	Rok 2018/2019	Rok 2019/2020	Rok 2018/2019	Rok 2019/2020
Szkoła Podstawowa w Stopnicy	25	22	571	489
Przedszkole	9	9	213	211

Źródło: Opracowanie własne¹².

2.5 Ochrona zdrowia i opieka medyczna.

Podstawową opiekę zdrowotną na terenie Gminy Stopnica sprawuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MEDICA w Stopnicy. Jego ogólnym celem jest zachowanie i poprawa stanu zdrowia mieszkańców. W wyniku przeprowadzonych reform mieszkańcy mogą dokonać wyboru lekarza i przychodni dlatego nie wszyscy mieszkańcy korzystają z pomocy ośrodka zdrowia na terenie gminy. Podstawowa opieka obejmuje: świadczenia diagnostyczne, leczenie wchodzące w zakres medycyny rodzinnej i ogólnej oraz działania prewencyjne i profilaktyczne wynikające z potrzeb społeczności. Celem działania ośrodka jest udzielanie świadczeń zdrowotnych mających na celu ratowanie i poprawę zdrowia oraz promocję zdrowia.

W zakładzie świadczą pomoc lekarze podstawowej opieki zdrowotnej oraz można skorzystać z porad specjalistów: pediatry, ginekologa, położnej. Na terenie gminy działają dwie apteki.

Postępujący proces starzenia się społeczeństwa i zwiększający się udział osób wymagających wsparcia oraz niewysoki status ekonomiczny seniorów, w szczególności osób samotnych przyczynił się do budowy ośrodka wspomagającego takie osoby. W czerwcu 2020r. zakończono budowę Centrum rehabilitacyjno-opiekuńczego, który znajduje się w sąsiedztwie Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Stopnicy. Kompleks składa się z trzech modułów:

¹² Dane Urzędu Miasta i Gminy Stopnica.

- 1) rehabilitacyjnego – w którym świadczone będą usługi rehabilitacyjne, obecnie realizowane w budynku zakładu opieki zdrowotnej. Sale o łącznej powierzchni blisko 250 m² wyposażone zostaną w nowoczesne urządzenia do ćwiczeń oraz laseroterapii, ciepłoterapii, światłolecznictwa, elektroterapii, magnetoterapii, terapii ultradźwiękowej;
- 2) senioralnego – dedykowanego osobom nieaktywnym zawodowo i emerytom, którzy będą mogli zagospodarować swój wolny czas na spotkania ze znajomymi, ćwiczenia, zabawę, samodoskonalenie, szkolenia, korzystanie z modułu rehabilitacyjnego. Powierzchnia użytkowa 253 m²;
- 3) opiekuńczego o powierzchni 590 m² – przeznaczonego dla osób starszych, których rodzina nie jest w stanie zapewnić opieki. Projektowane jest rozwiązanie w zakresie funkcjonowania modułu opiekuńczego, które ograniczy do niezbędnego minimum koszty związane z korzystaniem z tej formy pomocy.

2.6 Kultura.

Centrum Kultury jest animatorem życia kulturalnego w Gminie Stopnica. Centrum Kultury mieści się w siedzibie Zamku Królewskiego ufundowanego około 1350 roku przez Króla Kazimierza Wielkiego. Celem działania Centrum jest prowadzenie wielokierunkowej działalności kulturalnej, oświatowej i sportowej, rozwijającej potrzeby mieszkańców oraz dbanie o pamięć i szacunek dla wielokulturowej tradycji Gminy Stopnica. Przy Centrum działa Klub Seniora – „Królewska Oaza”. Dla uczestników organizowane są zajęcia kulturalne, rękodzielnicze, muzyczne.

W Miejsko-Gminnym Centrum Kultury w Stopnicy działają koło plastyczne (2 grupy dzieci w wieku od 5 do 14 lat), Młodzieżowa Orkiestra Dęta, Młodzieżowy Zespół Wokalny, Ognisko muzyczne, do którego uczęszczają dzieci i młodzież w wieku od 7 do 16 lat na naukę gry na instrumentach. Grupa wokalna aktywnie uczestniczy w życiu środowiska, uświetniając spotkania kulturalno-oświatowe.

W Centrum Kultury mieści się Biblioteka Publiczna. W ramach biblioteki działa Zamkowy Klub Książki, który od października 2020 roku wdraża program "Mała Książka Wielki Człowiek" skierowany do dzieci w wieku przedszkolnym z terenu Gminy Stopnica we współpracy z Instytutem Książki.

W gminie aktywnie działa również chór pod nazwą „Cantores Stopnicensis” (śpiewacy stopniccy). Swą nazwą nawiązuje do historii i królewskich tradycji miejscowości Stopnica z okresu średniowiecza. Chór skupia miłośników wspólnego śpiewania, osób różnych profesji

z terenu gminy Stopnica. Bierze udział we wszystkich ważnych wydarzeniach mających miejsce na terenie gminy i w stopnickich kościołach oraz swoimi występiami uświetnia uroczystości gminne.

Centrum Kultury prowadzi świetlice wiejskie w następujących miejscowościach: Białoborze, Szczytniki, Skrobaczów, Kuchary, Strzałków, Topola, Smogorzów, Mietel, Kłępie Dolne, Kłępie Górne, Jastrzębiec, Żerniki Dolne, Suchowola.

Na terenie Gminy prężnie działają również Koła Gospodyń Wiejskich z następujących miejscowości: Szczytniki, Kuchary, Kłępie Dolne, Konary, Dzieszławice, Fałęcin Stary.

2.7 Infrastruktura sportowa.

Gmina kładzie duży nacisk na rozwój bazy oraz uatrakcyjnienie i rozszerzenie oferty sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców i turystów. W Stopnicy znajdują się takie obiekty rekreacyjno- sportowe jak: stadion piłkarski z zadaszonymi trybunami, otoczony poliuretanową bieżnią lekkoatletyczną oraz skocznią w dal, kort tenisowy o syntetycznej nawierzchni, sezonowy basen z mobilnym zadaszeniem, górka saneczkowa, skatepark, boisko do siatkówki plażowej, piramidy linowe, ścieżki turystyczne. Przy basenie zlokalizowany jest również akwen, na którym popływać można kajakiem lub rowerkiem wodnym. Przy zespole szkół usytuowane jest miasteczko ruchu drogowego, sala gimnastyczna i hala sportowa, boisko o nawierzchni trawiastej, klub fitness, wewnętrzna i zewnętrzna siłownia oraz wielofunkcyjne poliuretanowe boisko sportowe, które zimą zaadaptowane zostaje na lodowisko.

Na terenie gminy działa piłkarski klub sportowy: Piast Stopnica, a także szkołka piłkarska Football Academy dla dzieci w wieku 4-12 lat.

Co roku w miejscowości Stopnica odbywają się biegi uliczne o Puchar Burmistrza Miasta i Gminy Stopnica.

III. CHARAKTERYSTYKA POMOCY SPOŁECZNEJ

3.1 Cele pomocy społecznej.

Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc ta ma na celu umożliwić przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są same w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Prawo do świadczeń z pomocy społecznej uwarunkowane jest wykazaniem się własną aktywnością w zakresie zaspokajania swych potrzeb życiowych. Pomoc społeczna nie może stanowić stałego źródła utrzymania, zwłaszcza, jeśli chodzi o osoby, które mają wszelkie warunki ku temu, aby podjąć pracę. Zakłada się, że pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego uaktywnienia się osoby korzystającej ze świadczeń, a także jej integracji ze środowiskiem.

Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Potrzeby osób i rodzin powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i możliwościom pomocy społecznej. Osoby i rodziny, które korzystają z pomocy społecznej obowiązane są do współudziału w rozwiązywaniu swoich trudnych sytuacji życiowych przy wsparciu ze strony pracownika socjalnego. Wysoce niepokojące jest także trwałe uzależnienie się od pomocy społecznej i niechęć do podejmowania osobistej odpowiedzialności za los własny i własnej rodziny. Osoby korzystające z pomocy ośrodka wykorzystują pomoc społeczną jako naturalny i należny sposób świadczenia pomocy ze strony państwa.

Jednym z głównych celów prowadzonej polityki społecznej powinno być, zatem wyrobienie umiejętności społecznych w takim zakresie, aby mieszkańcy potrafili samodzielnie rozwiązywać pojawiające się przed nimi problemy i zagrożenia, a instytucje państwowe i samorządowe winny pełnić wobec jednostek, rodzin i organizacji społecznych jedynie rolę pomocniczą.

3.2 Zasady udzielania świadczeń z pomocy społecznej.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa;
- 2) sieroctwa;
- 3) bezdomności;
- 4) bezrobocia;
- 5) niepełnosprawności
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) przemocy w rodzinie;
- 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych;
- 10) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;
- 11) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 12) alkoholizmu lub narkomanii;
- 13) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- 14) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobie lub rodzinie której dochód nie przekracza kwoty kryterium dochodowego określonego w ustawie o pomocy społecznej, przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów wymienionych w wyżej cytowanej ustawie lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznania potrzeb społecznych, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej w samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Świadczenia pomocy społecznej udzielane są na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela bądź innej osoby, za zgodą zainteresowanego lub na wniosek przedstawiciela

ustawowego. Pomoc może być także udzielona z urzędu. Rodzina lub osoba zgłasza się po pomoc do ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania. Decyzje o przyznaniu lub odmowie przyznania pomocy wymagają przeprowadzenia uprzednio wywiadu środowiskowego (rodzinnego) przez pracownika socjalnego.

3.3 Świadczenia z pomocy społecznej.

Zadania gminy w ustawie o pomocy społecznej, zostały podzielone na zadania własne i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej. W ramach zadań własnych wyodrębnia się zadania obowiązkowe i fakultatywne. Zadania obowiązkowe to takie, które gmina musi wykonać i tylko w pewnym zakresie ma swobodę co do formy ich załatwienia. Natomiast w stosunku do zadań fakultatywnych gmina sama decyduje o ich realizacji. Zadania własne gminy zostały określone w art. 17 ustawy o pomocy społecznej.

Wyżej wymieniona ustawa określa również klasyfikację świadczeń. Zgodnie z zapisem ustawy o pomocy społecznej, świadczeniami z pomocy społecznej są: świadczenia pieniężne i świadczenia niepieniężne. Do pomocy finansowej zaliczamy: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie się, pomoc na usamodzielnienie się oraz na kontynuowanie nauki, świadczenia pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla uchodźców, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd. Natomiast do świadczeń niepieniężnych: pracę socjalną, bilet kredytowy, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenie społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie się, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

IV. DIAGNOZA I ANALIZA DOMINUJĄCYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE STOPNICA

Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej w latach 2018-2019 była długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność. Sytuacja ekonomiczna mieszkańców Gminy Stopnica na przestrzeni ostatnich lat uległa polepszeniu. Powodem takiej zmiany jest znaczące zmniejszenie bezrobocia, jak również szeroki rozwój programów prorodzinnych.

Tabela Nr 10. Przyczyny udzielania pomocy społecznej w Gminie Stopnica w roku 2018 i 2019.

Lp.	Powody udzielania pomocy	Rok	
		2018	2019
1	Ubóstwo	27	22
2	Sieroctwo	0	0
3	Bezdomność	0	2
4	Bezrobocie	53	44
5	Niepełnosprawność	37	37
6	Długotrwała lub ciężka choroba	92	97
7	Bezradność w sprawach opiek.- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	32	28
8	Przemoc w rodzinie	3	1
9	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0
10	Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	20	16
11	Alkoholizm lub narkomania	13	7
12	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	4
13	Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	0	0
14	Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	0	0
15	Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0

Źródło: Opracowanie własne¹³

¹³ Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za rok 2018-2019.

4.1 Długotrwała lub ciężka choroba.

Choroby przewlekłe stanowią dość istotny problem społeczny, który dotyka nie tylko samych chorych, ale również ich rodzin i całego otoczenia. Determinują one również życie całych rodzin, a niejednokrotnie zmieniają je. Dotyczy to zarówno sfery psychicznej, jak również finansowej. Długotrwała choroba definiowana jest jako dolegliwość bądź stan patologiczny, który utrzymuje się przez dłuższy czas i który będzie trwał nadal. Niemalże w każdym wieku jesteśmy narażeni na utratę zdrowia i zapadnięcie na różnego rodzaju choroby. Powodami takiego stanu rzeczy mogą być różnorodne czynniki. Począwszy od zaniedbań własnego organizmu, poprzez warunki życia, a skończywszy na wieku.

Najczęściej długotrwała choroba atakuje w podeszłym wieku. W wieku starszym znaczna część ludzi wymaga pomocy i opieki, często w codziennym zaspokajaniu elementarnych potrzeb. W okresie choroby zauważalne jest znaczące obciążenie budżetu domowego kosztami leczenia, w tym zakupem leków, wizytami u lekarzy specjalistów, a także często koniecznością zapewnienia profesjonalnej i fachowej opieki.

Tabela Nr 11. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę.

Przyczyna przyznania świadczenia	Rok			
	2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Długotrwała lub ciężka choroba	92	246	97	253

Źródło: Opracowanie własne¹⁴

Powyższa tabela przedstawia dane statystyczne dotyczące udzielanych świadczeń z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. W 2018 r. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy udzielił pomocy 92 rodzinom, natomiast w 2019 r. było to 97 rodzin, co klasyfikuje ten problem na pierwszym miejscu. Powyższe dane wskazują na tendencję wzrostową liczby rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby.

¹⁴ Tamże.

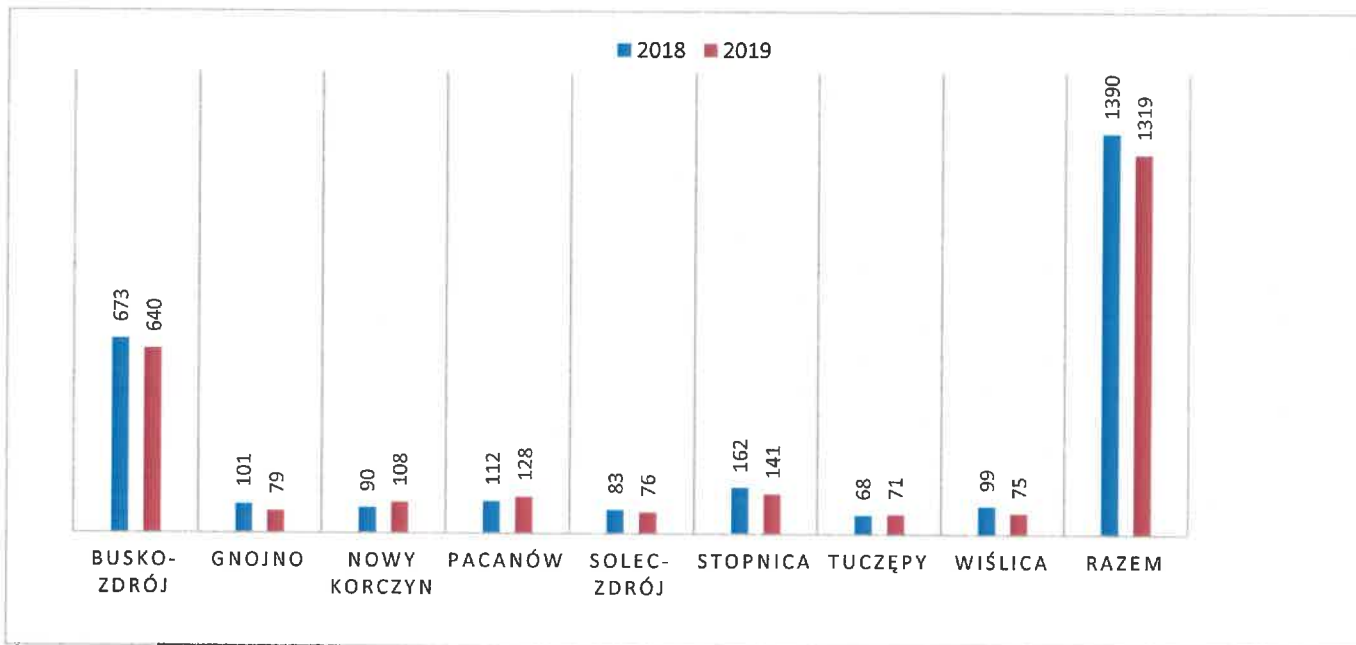
4.2 Bezrobocie.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, osoba bezrobotna to osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia, co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nie ucząca się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie niestacjonarnym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Najczęściej stosowanym miernikiem, pozwalającym ocenić problem bezrobocia jest stopa bezrobocia. Stanowi ona odsetek siły roboczej, która nie posiada pracy, ale jest zarejestrowana, jako osoba gotowa do podjęcia pracy i będąca w stanie pracować. Należy jednak pamiętać, że stopa bezrobocia nie oddaje dokładnie rozmiarów bezrobocia. Istnieje bowiem grupa osób bezrobotnych, którzy nie są zarejestrowani w urzędzie pracy i szukają zatrudnienia na własną rękę. Dużo jest również osób, które rejestrują się jako bezrobotne, otrzymują zasiłek dla osób bezrobotnych i wykonują pracę „na czarno”.

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Busku-Zdroju z terenu gminy Stopnica w roku 2018 r. wynosiła 162 osoby, natomiast w roku 2019 - 141 osób. Jak wskazują powyższe dane odnotowano spadek liczby osób bezrobotnych o 21 osób.

Wykres Nr 2. Bezrobotni zarejestrowani w powiecie buskim wg gmin (stan na dzień 31.12.2018 r. oraz na dzień 31.12.2019 r.).

Źródło: Opracowanie własne¹⁵

Pozycja osób bezrobotnych na rynku pracy silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych. W grupie osób, które nie pracowały, można zidentyfikować największy odsetek doświadczających biedy. Sytuacja danej osoby na rynku pracy jest uzależniona od poziomu wykształcenia, płci i wieku co przedstawia poniższa tabela.

Tabela Nr 12. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Stopnica w 2018 i 2019.

Wyszczególnienie		Bezrobotni zarejestrowani na dzień					
		31.12.2018 r.			31.12.2019 r.		
		Bezrobotni razem	Kobiety	Mężczyźni	Bezrobotni razem	Kobiety	Mężczyźni
Wiek	18-24	42	25	17	32	18	14
	25-34	49	27	22	35	19	16
	35-44	30	17	13	35	18	17
	45-54	21	10	11	23	9	14

¹⁵ Załącznik nr 1 do sprawozdania MRPiPS – 01 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawiania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy za rok 2018-2019.

	55-59	10	5	5	7	2	5
	60 i więcej	10	0	10	9	0	9
Wykształcenie	wyższe	18	14	4	15	12	3
	Policealne, średnie zawod.	32	19	13	28	16	12
	średnie ogólnokształ.	15	10	5	12	8	4
	zasadnicze zawodowe	59	23	36	53	15	38
	gimnazjalne i poniżej	38	18	20	33	15	18
	Staż pracy	od 1 roku	26	17	9	24	16
	1 - 5	45	25	20	39	18	21
	5 - 10	20	7	13	15	7	8
	10 - 20	19	3	16	24	5	19
	20 - 30	10	2	8	9	0	9
	30 i więcej	2	1	1	3	0	3
	bez stażu	40	29	11	27	20	7
Ogółem		162	84	78	141	66	75

Źródło: Opracowanie własne¹⁶

Z powyższej tabeli wynika, że osoby młode znajdują się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w porównaniu z innymi grupami wiekowymi. Większość bezrobotnych to ludzie młodzi do 34 roku życia. Jest to niezwykle niekorzystna sytuacja a jej skutki mogą być widoczne również w przyszłości. Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Busku-Zdroju dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, drugie miejsce zajmują osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej.

Wyżej wymienione czynniki determinują złą sytuację finansową i powodują uzależnienie od pomocy społecznej osób pozostających bez pracy. Opisane bariery wskazują na konieczność objęcia klientów pomocy społecznej kompleksowym systemem wsparcia.

¹⁶ Załącznik nr 1 do sprawozdania MRPiPS – 01 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy za rok 2018-2019.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób/rodzin, którym zostały przyznane różne formy pomocy z tytułu bezrobocia przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy.

Tabela Nr 13. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na bezrobocia.

Przyczyna przyznania świadczenia	Rok			
	2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Bezrobocie	53	152	44	116

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych¹⁷

Liczba rodzina korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia maleje. W 2018 r. było to 53 rodziny, natomiast w 2019 r. odnotowano 44 rodziny którym z powodu bezrobocia przyznano świadczenie.

4.3 Niepełnosprawność.

Ludzie niezależnie od poziomu sprawności mają uniwersalne potrzeby, które zaspakajają. W przypadku osób z niepełnosprawnością zaspakajanie tych uniwersalnych potrzeb jest trudniejsze niż u osób w pełni sprawnych. Problemy i potrzeby osób z niepełnosprawnością będą różne w zależności od płci, wieku, fazy życia, środowiska i rodzaju niepełnosprawności. W dzieciństwie i młodości niepełnosprawność wiąże się z większymi i specyficznymi potrzebami opiekuńczymi i edukacyjnymi. Dla młodych osób dorosłych z niepełnosprawnością większe problemy wiążą się z założeniem rodziny, zatrudnieniem i uzyskaniem samodzielności. Osoby pracujące, które nabyły niepełnosprawność w wieku produkcyjnym mają problemy z zaakceptowaniem zmian. Natomiast niepełnosprawni seniorzy mają większe zapotrzebowanie na opiekę w miejscu zamieszkania. Jak wynika z powyższego obszar problematyki jest bardzo rozległy z uwagi na jego złożoność i wielowymiarowość. Nie istnieje jedna, powszechnie uznana definicja niepełnosprawności.

Definicja Światowej Organizacji Zdrowia przyjmuje, że do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami.

¹⁷ Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za rok 2018-2019.

Osoba niepełnosprawna z punktu widzenia prawa musi posiadać aktualne orzeczenie wydane przez odpowiedni organ orzekający. Ustalono trzy stopnie niepełnosprawności, które stosuje się do realizacji celów określonych ustawą:

- 1) znaczny – do tego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy i wymagającą stałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji,
- 2) umiarkowany – do tego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy, albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej, albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych,
- 3) lekki – do tego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej obniżenie zdolności do wykonywania pracy lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Stopień niepełnosprawności orzeka się na stałe, jeżeli według wiedzy medycznej stan zdrowia nie rokuje poprawy, lub na czas określony, jeśli według wiedzy medycznej może nastąpić poprawa stanu zdrowia.

Trudne jest określenie corocznej liczby osób niepełnosprawnych na terenie gminy Stopnica, ponieważ informacje o osobach niepełnosprawnych są rozproszone w różnych instytucjach. Orzecznictwo w naszym kraju realizowane jest w ramach trzech systemów (jednocześnie mogą się ze sobą wzajemnie pokrywać), takich jak:

- 1) orzecznictwa w powiatowych zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności;
- 2) orzecznika ZUS;
- 3) orzecznictwa branżowego (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego), orzecznictwa resortowego (wojskowe, policyjne).

W efekcie o niepełnosprawności orzeka się w niezależnych od siebie instytucjach, które nie współpracują ze sobą z uwagi na brak rozwiązań systemowych, stąd trudności z pozyskaniem danych.

Niepełnosprawność jest jednym z powodów przyznania pomocy społecznej. Poniższa tabela przedstawia obrazowo liczbę osób, którym przyznano pomoc z uwagi na niepełnosprawność.

Tabela Nr 14. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na niepełnosprawność.

Przyczyna przyznania świadczenia	Rok			
	2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Niepełnosprawność	37	91	37	77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych¹⁸.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w odniesieniu do lat 2018-2019 pozostała na tym samym poziomie, co pokazuje że problem niepełnosprawności wśród mieszkańców Gminy Stopnica nadal jest dominujący.

4.4. Uzależnienie od alkoholu.

Problem dotyczący osób uzależnionych jest problemem zbyt mało zdiagnozowanym, problemem ukrytym i stosunkowo mały wycinek tego zjawiska na terenie Gminy Stopnica jest zbadany. Najczęściej osoby uzależnione nie zauważają tego problemu, twierdzą, że ich to nie dotyczy. Często ich rodziny zatają ten problem ze względu na wstyd przed rodziną, sąsiadami i lokalną społecznością.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii, określają obowiązek organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie podejmowania działań zmierzających do ograniczenia spożywania alkoholu oraz środków psychoaktywnych, a także wspierania przedsięwzięć temu służących. Ustawodawca określił kierunki polityki wobec problemów alkoholowych i narkotykowych, wskazał zadania z tego zakresu i ich źródła finansowania oraz podmioty odpowiedzialne za ich koordynację.

W Gminie Stopnica przeciwdziałaniem problemów alkoholowych w szczególności zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowanie wobec osoby uzależnionej od alkoholu, powodującej rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylającej się od pracy albo systematycznie zakłócającej spójność lub porządek publiczny obowiązku poddania się

¹⁸ Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za rok 2018-2019.

leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego oraz realizuje Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W planowaniu i prowadzeniu działań mających na celu profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych bardzo ważne jest rozpoznanie skali problemu oraz zaburzeń życia społecznego i rodzinnego nimi wywołanych.

W Gminie Stopnica daje się zauważyć problem uzależnienia od alkoholu oraz związane z nim niepożądane zachowania społeczne. Dane statystyczne pokazują nieliczne przypadki rodzin, w których pojawia się ten problem, ale skutki uzależnień nawet w niewielkiej grupie są odczuwalne jako destrukcyjne dla funkcjonowania rodzin. W tych rodzinach pojawia się często przemoc, przestępstwa i inne problemy zagrażające trwałości rodziny oraz wychowującym się w rodzinach dzieciom i młodzieży. Przedstawione poniżej zestawienia tabelaryczne prezentują liczbę rodzin z problemem alkoholowym objętych pomocą społeczną oraz liczbę rodzin objętych działaniami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy ze względu na występowanie problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

W porównaniu do lat ubiegłych spadła liczba rodzin korzystających z pomocy materialnej Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stopnicy w ogóle oraz liczba rodzin, które skorzystały z tej formy pomocy z powodu uzależnienia od alkoholu.

Tabela Nr 15. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na alkoholizm.

Przyczyna przyznania świadczenia	Rok			
	2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Alkoholizm	13	25	7	11

Źródło: Opracowanie własne¹⁹.

Z danych przedstawionych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy wynika, że zmalała liczba osób wobec których wszczęto procedurę skierowania na przymusowe leczenie odwykowe. W roku 2018 w 14 przypadkach skierowano wnioski do Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju, a w roku 2019 o jeden wniosek więcej. Z tego

¹⁹ Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za rok 2018-2019.

w 2018 roku w stosunku do 10 osób wydano nakaz sądowy na leczenie odwykowe, a w roku 2019 – 9 nakazów. Wzrosła natomiast liczba osób, które wyraziły zgodę na leczenie odwykowe w zakładzie zamkniętym.

Tabela Nr 16. Dane dotyczące procedury leczenia odwykowego w Gminie Stopnica w latach 2018-2019.

Wyszczególnienie	Rok	
	2018	2019
Liczba wniosków o leczenie odwykowe skierowanych do GKRPA	40	37
Liczba wniosków skierowanych przez GKRPA do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	14	13
Liczba osób z wydanym nakazem sądowym kierującym na leczenie odwykowe	10	9
Liczba osób, które dobrowolnie poddały się terapii odwykowej	16	15

Źródło: Opracowanie własne²⁰

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy prowadził działania w zakresie pracy socjalnej, pomocy materialnej oraz integracji społecznej na rzecz osób dotkniętych problemem alkoholowym i ich rodzin. Podejmował działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochronę ofiar przemocy domowej. Kierował wnioskami do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy podjęcie stosownych kroków wobec osób nadużywających alkoholu oraz stosujących przemoc.

4.5 Przemoc w rodzinie.

Z problemem uzależnień wiąże się często - choć nie we wszystkich przypadkach przemoc w rodzinie. Badacze zainteresowani zagadnieniem przemocy w rodzinie podają różnorodne definicje zjawiska z różnych perspektyw. Wskazuje się, że pojęcia „przemoc domowa” oraz „przemoc w rodzinie” mogą być traktowane tożsamo przez naukowców i w związku z tym przytacza się następujące wyjaśnienie zagadnienia: to „zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza

²⁰ Sprawozdanie z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Stopnica za rok 2018 i 2019.

prawa i dobra osobiste, powodując cierpienie i szkody”²¹. Poprzez taką definicję podkreśla się intencjonalność sprawcy oraz nierówności panujące w rodzinie – sprawca zdaje sobie sprawę z istnienia przesłanek, które mogą w pewien sposób uzyskać mu dominację nad innymi członkami rodziny. W zależności od rodzaju tych przesłanek, wskazywać można różne kategorie przemocy: fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną i inne. Osobną, lecz bardzo istotną kwestię stanowi również zaniedbanie, czyli niezapewnienie właściwego zaspokajania potrzeb członków rodziny – zarówno biologicznych, jak i psychicznych²².

Zgodnie z prawem przemoc domowa definiowana jest jako „znęcanie się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny.” Wskazuje się ponadto, że jeśli pokrzywdzoną jednostką jest osoba małoletnia, bądź ubezwłasnowolniona, wówczas odpowiedzialność za wykonywanie jego praw przejmuje przedstawiciel ustawowy, albo stały opiekun pokrzywdzonego. Prawa osoby nieporadnej ze względu na stan zdrowia, wiek, lub inne czynniki, będzie również wykonywać osoba sprawująca pieczę nad pokrzywdzonym²³. Zagadnienie przemocy domowej podjęte przez polskie prawo koncentruje uwagę na aspekcie fizycznym i psychicznym – w wyjaśnieniu nie ma bezpośredniego odniesienia do innych rodzajów przemocy, np. ekonomicznej.

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym. Zespół składa się z przedstawicieli : sądu – kurator, policji, służby zdrowia, pedagogów szkolnych, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i pracowników socjalnych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stopnicy.

Działania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Stopnica prowadzone są z zastosowaniem procedury „Niebieskiej Karty” oraz wdrażaniem Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. Wśród podmiotów, które związane są z procedurą zakładania „Niebieskich Kart-A” są jednostki takie jak: policja, ośrodek pomocy społecznej, ochrona zdrowia, gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, oświata.

²¹ Nowakowska A., *Dziecko – ofiara domowej przemocy*, [w:] *Patologie naszych czasów*, red. A. Drażek, E. Drażek, Białystok 2007, s. 22.

²² Helios J, Jedlecka W., *Współczesne oblicza przemocy: zagadnienia wybrane.* Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, 2017, s. 9.

²³ Główny Urząd Statystyczny. Zakładka „Ofiary gwałtu i przemocy domowej”. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/ofiary-gwaltu-i-przemocy-domowej,1,1.html> [dostęp: 13.11.20]

W oparciu o roczne sprawozdania z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Stopnicy, należy scharakteryzować skalę przemocy w rodzinie na terenie Gminy Stopnica. Jak przedstawia poniższa tabela – liczba sporządzonych formularzy plasowała się na poziomie 37 formularzy w perspektywie rocznej w okresie 2018-2019, a udział procentowy mieszkańców objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego w ogólnej liczbie mieszkańców jest zbliżony. Mimo jednakowej liczby sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-A”, w 2019 roku pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego zostało objętych więcej osób w stosunku do roku poprzedniego.

Tabela Nr 17. Liczba mieszkańców w zestawieniu z liczbą sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-A”

Wyszczególnienie	Stan na dzień	
	31.12.2018r.	31.12.2019r.
Liczba mieszkańców ogółem	7705	7664
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-A”	37	37
Liczba osób objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego ogółem	90	102
Udział liczby osób objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego w ogólnej liczbie mieszkańców	1,17%	1,33%

Zródło: Dane MGOPS w Stopnicy²⁴

W przypadku stwierdzenia wystąpienia przemocy domowej MGOPS proponuje szereg rozwiązań, by ustabilizować trudną sytuację w rodzinie oraz przeciwdziałać wystąpieniu niepożądanych działań w przyszłości. W ramach oferowanych narzędzi można wymienić między innymi:

- 1) nieodpłatną pomoc psychologiczną i prawną w Ośrodku Interwencji Kryzysowej działającym przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Busku-Zdroju;
- 2) możliwość schronienia się w hostelu, który pozostaje w dyspozycji Ośrodka Interwencji Kryzysowej, w momencie wystąpienia sytuacji kryzysowej;
- 3) edukowanie ofiar w kontekście przysługujących im praw;

²⁴ Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Stopnicy działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Stopnica za rok 2018, 2019.

- 4) objęcie dzieci pomocą psychologiczno-pedagogiczną na terenie szkoły;
- 5) pomoc w zakresie znalezienia pracy;
- 6) przydzielenie asystenta rodziny;
- 7) wsparcie finansowe.

4.6. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.

Rodzina zgodnie z definicją przedstawioną w ustawie o pomocy społecznej to osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące. W potocznym znaczeniu rodzina jest podstawową komórką społeczną, pełniącą wiele ważnych zadań i funkcji, do których między innymi należy powołanie do życia i wychowanie dzieci, zapewnienie opieki osobom chorym, niepełnosprawnym, starszym oraz tworzenie ku temu odpowiednich warunków poprzez zabezpieczenie nie tylko niezbędnych potrzeb fizjologicznych, ale również potrzeb wyższego rzędu.

Rolą rodziny jest zaspokajanie potrzeb biologicznych, psychicznych i emocjonalnych dziecka. Dysfunkcje w tym zakresie, brak prawidłowych więzi pomiędzy rodzicami a dzieckiem zaburzają jego prawidłowy rozwój, w skrajnych przypadkach mogą być przyczyną niedostosowania społecznego. Rodzina jest dla dzieci i młodzieży pierwotnym środowiskiem wychowawczym, w największym stopniu kształtującym ich przyszłe postawy, zachowania. Poważnym zagrożeniem jest również brak odpowiednich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców, co w skrajnych przypadkach prowadzić może do zagrożenia zdrowia i życia dzieci. Brak zainteresowania dzieckiem i jego potrzebami może prowadzić do przejawiania wielu niepożądanych zachowań, między innymi może rzutować na powstawanie uzależnień, na które młodzież jest bardzo podatna, a których jest coraz więcej.

Mianem rodziny dysfunkcyjnej określa się taką rodzinę, która wykazuje poważne nieprawidłowości w zaspakajaniu podstawowych potrzeb dziecka. Synonimem rodziny dysfunkcyjnej jest rodzina problemowa. Nieprawidłowe zaspokojenie potrzeb biologicznych dziecka wiąże się często ze znacznym zubożeniem rodziny, zawinionym, bądź niezawinionym przez rodziców. Aby rodzina prawidłowo funkcjonowała musi wypełnić wobec swoich członków wiele niezwykle istotnych w życiu funkcji, zaś im słabiej rodzina wywiązuje się z ciążących na niej obowiązków, tym bardziej jest ona dysfunkcyjna. Najczęściej występującymi zaburzeniami są nieprawidłowe postawy rodzicielskie. Można

tu zaliczyć przede wszystkim: odtrącenie dziecka, czyli nieokazywanie mu uczuć pozytywnych przy jednoczesnym demonstrowaniu negatywnych, zaniedbania w zakresie opieki nad dzieckiem (pozbawienie opieki ze strony rodziców i powierzenie jej dziadkom, brak zainteresowania czasem wolnym); nieuświadomienie lub ukrywanie poważnych problemów i konfliktów między członkami rodziny, brak właściwej atmosfery wychowawczej.

Dzieci i młodzież są grupą, która szczególnie odczuwa skutki wynikające z zaburzonego funkcjonowania rodziny, jednakże konsekwencje dotyczą również dorosłych członków tych rodzin. Negatywne zjawiska takie jak utrata pracy oraz związane z nim pogorszenie sytuacji finansowej rodziny skutkować może głęboką frustracją, z kolei brak umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów może powodować pogłębianie, a nawet pojawianie się nowych dysfunkcji, takich jak uzależnienia czy przemoc w rodzinie. Wspieranie rodziny w prawidłowym i jak najpełniejszym wypełnianiu jej roli jest więc niezwykle istotnym elementem polityki społecznej.

Tabela Nr 18. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.

Przyczyna przyznania świadczenia	Rok			
	2018		2019	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	32	131	28	114

Źródło: Opracowanie własne²⁵.

Przedstawione dane wskazują, że wśród rodzin objętych pomocą Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stopnicy występuje znaczna liczba rodzin wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, a wśród nich rodziny niepełne i wielodzietne.

²⁵ Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za rok 2018-2019.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy jest jedną z instytucji wspierających rodziny z terenu Gminy Stopnica. Zadanie to jest realizowane w dużym stopniu na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, poprzez wypłatę świadczeń rodzinnych wraz z dodatkami dla rodzin posiadających dzieci, jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka oraz świadczenia rodzicielskiego. Dużym wsparciem jest rządowy program Rodzina 500 Plus, którego celem jest poprawa sytuacji materialnej rodzin z dziećmi poprzez przyznawanie świadczeń wychowawczych na częściowe pokrycie kosztów związanych z zaspokojeniem potrzeb życiowych oraz wychowaniem dziecka. Kwoty poszczególnych świadczeń wypłaconych w ostatnich latach zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela Nr 19. Świadczenia na rzecz rodzin z dziećmi wypłacane przez MGOPS w Stopnicy w latach 2018-2019.

Świadczenia na rzecz rodzin z dziećmi	Rok	
	2018	2019
Zasiłki rodzinne z dodatkami	1 344 711	1 236 563
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	52 000	58 000
Świadczenie rodzicielskie	121 040	134 642
Świadczenie wychowawcze		
Program Rodzina 500+	5 188 958	6 095 985
RAZEM	6 706 709	7 525 190

Źródło: Opracowanie własne²⁶.

Jak wynika z przytoczonych danych największe wsparcie finansowe otrzymują rodziny z tytułu wypłaty świadczeń w ramach programu Rodzina 500 plus. Pomimo, iż program ten realizowany jest od kwietnia 2016 roku, kwota wydatków ponoszonych na ten cel wielokrotnie przewyższa wypłatę wszystkich innych świadczeń.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wydaje Karty Dużej Rodziny dla rodzin wielodzietnych wychowujących troje i więcej dzieci. Posiadacze Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny mogą skorzystać m.in. z oferty kulturalnej rekreacyjnej i transportowej na terenie całego kraju oraz wielu zniżek i uprawnień oferowanych przez instytucje i firmy będące partnerami tego programu. W Gminie Stopnica najwięcej Kart wydano w drugim roku funkcjonowania ustawy:

²⁶ Kwartalne sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych za IV kwartał 2018 roku, 2018 roku; Rb-28S sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetowych MGOPS w Stopnicy.

- 1) w roku 2018 złożono 4 wnioski, wydano 20 Kart Dużej Rodziny;
- 2) w roku 2019 złożono 121 wniosków, wydano 249 Kart Dużej Rodziny.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy, w związku z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, realizuje również zadania w zakresie realizowania świadczeń alimentacyjnych dla rodziców samotnie wychowujących dzieci w przypadku niewywiązywania się z obowiązku alimentacji przez drugiego z rodziców. Oprócz wypłaty świadczeń ośrodek podejmuje również działania w kierunku odzyskania należności od dłużników alimentacyjnych. Realizacja powyższych zadań w ostatnich latach przedstawiona została w załączonej tabeli.

Tabela Nr 20. Świadczenia w zakresie funduszu alimentacyjnego realizowane przez MGOPS w Stopnicy w latach 2018-2019.

Fundusz alimentacyjny	Rok	
	2018	2019
Wypłacone świadczenia	209 350	187 170
Kwoty zwrócone przez dłużników	130 011	105 276
stan należności dłużników na ostatni dzień miesiąca w roku	2 182 614	1 884 879

Źródło: Opracowanie własne²⁷

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy wspiera również rodziny będące w trudnej sytuacji życiowej poprzez wykonywanie zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej, czyli między innymi poprzez realizację świadczeń finansowych, niefinansowych oraz pracę socjalną, której celem jest poprawa funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku.

Realizacja programu Rodzina 500 plus, w znaczący sposób rzutuje na poprawę kondycji finansowej wielu polskich rodzin, powodując tym samym usamodzielnienie się i wychodzenie z grupy beneficjentów pomocy społecznej. Przykładem potwierdzającym ten trend jest między innymi bardzo duży spadek zainteresowania świadczeniem w postaci posiłku w szkole dla dzieci. W większości rodzin pozyskanie dodatkowych środków finansowych wywarło pozytywny wpływ na ich funkcjonowanie, jednakże z obserwacji

²⁷ Kwartalne sprawozdanie rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za IV kwartał 2018, 2019.

pracowników socjalnych wynika, że w przypadku rodzin posiadających deficyty w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych czy też prowadzenia gospodarstwa domowego poprawa warunków materialnych nie rozwiązuje wszystkich jej problemów. Rezygnacja tych rodzin z korzystania z systemu świadczeń pomocy społecznej powoduje natomiast brak możliwości stałego monitorowania prawidłowego wypełniania powyższych zadań do momentu wystąpienia znacznych dysfunkcji, skutkujących koniecznością podjęcia interwencji przez służby społeczne.

W analizowanym okresie, t.j. 2018-2019 Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy realizował zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. W celu objęcia opieką 7 rodzin z problemami opiekuńczo wychowawczymi w 2018 r. zatrudniony był asystent rodziny. W roku 2019 asystent pracował z 9 rodzinami.

Zadaniem asystenta rodziny jest podjęcie zindywidualizowanej i intensywnej pracy z rodziną w kierunku aktywnego rozwiązywania jej problemów, wzmocnienia samooceny oraz niezbędnych kompetencji jej członków. W poniższej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin objętych wsparciem ze strony asystenta rodzinnego w ostatnich latach.

Tabela Nr 21. Pomoc w formie wsparcia asystenta rodziny w latach 2018-2019.

Wsparcie w formie asystenta rodziny	Rok	
	2018	2019
Na koniec roku, w tym:	7	9
do 3 miesięcy	0	3
od 3 miesięcy do 12 miesięcy	1	5
powyżej 1 roku	6	1
z którymi zakończono pracę, w tym ze względu na:	3	3
Osiągnięcie celów	3	0
Zaprzestanie współprac przez rodzinę	0	3
Kwota wydatków poniesionych na realizację zadania w ww. formie	13 637	16 642

Źródło: Opracowanie własne²⁸

Jak wynika z przytoczonych danych wzrosła liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy w formie współpracy z asystentem rodziny.

²⁸ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2018-07-01 do 2018-12-31 i za okres od 2019-07-01 do 2019-12-31.

W przypadku, gdy współpraca z asystentem rodziny nie przynosi pożądaných rezultatów, po wyczerpaniu wszelkich możliwych form pomocy rodzinie lub też w sytuacji nagłego zagrożenia bezpieczeństwa dziecka lub dzieci, mając na uwadze głównie ich dobro, konieczne staje się zabezpieczenie im prawidłowych warunków życia i rozwoju w systemie pieczy zastępczej. W czasie pobytu dziecka w zastępczych formach opieki nadal prowadzona jest praca z rodziną w kierunku odzyskania lub też nabycia umiejętności prawidłowego sprawowania opieki rodzicielskiej oraz zapewnienia bezpiecznych warunków do życia oraz rozwoju. Po spełnieniu powyższych warunków możliwy jest powrót dziecka lub dzieci do rodziny biologicznej.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w sytuacji umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka ponosi odpowiednio wydatki na opiekę i wychowanie dziecka.

W ostatnich latach Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy partycypował w kosztach pobytu dzieci z terenu Gminy Stopnica umieszczonych w pieczy zastępczej – szczegółowe dane z realizacji powyższego zadania ilustruje poniższa tabela.

Tabela Nr 22. Dofinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej w latach 2018-2019.

Piecza zastępcza	Rok	
	2018	2019
Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej	7	9
Kwota poniesionych wydatków na dofinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej	76 624	77 389

Źródło: Opracowanie własne.²⁹

Właściwemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać bardzo dużo czynników, wśród których istotną rolę odgrywają dysfunkcje społeczne. Główne źródła dezorganizacji rodzin stanowią: przemoc, alkoholizm, narkomania, długotrwałe bezrobocie czy ubóstwo. Takie zjawiska są przyczyną problemów z brakiem integracji i rozwoju przestrzeni sąsiedzkiej. Jeżeli w rodzinie pojawiają się powyższe dysfunkcje, odpowiednie instytucje i służby zobligowane są do

²⁹ Tamże.

podjęcia na jej rzecz odpowiednich działań. Należy wspierać rodzinę, by przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

4.7 Starzenie się społeczeństwa.

Starzenie się społeczeństwa jest jednym z podstawowych problemów współczesnych czasów. Starość traktowana jest jednak często jak „wstydliva choroba”, z którą trzeba się raczej skrywać. Ludzie w podeszłym wieku na skutek różnych okoliczności: zmiany biologiczne i chorobowe w organizmie, zmiany cywilizacyjne, a szczególnie ich tempo, zmiany społeczno-ekonomiczne, technologiczne itp. stają się bardzo często potężną liczebnie kategorią nowych wykluczonych. Przy czym wykluczenie należy tu rozumieć szeroko, jako brak możliwości uczestniczenia w głównych nurtach życia publicznego³⁰.

Postępujące zjawisko starzenia się i niski przyrost naturalny nie gwarantuje nawet zastępowalności pokoleń. Wraz ze wzrostem liczby osób starszych zwiększać się będzie liczba osób chorych, niepełnosprawnych i potrzebujących pomocy. Opieka nad człowiekiem starym i chorym, potrzebującym jest prawem każdego człowieka i jednocześnie obowiązkiem społeczeństwa.

W gminie Stopnica osób starszych przybywa i zwiększa się ich udział w populacji ogólnej mieszkańców gminy. Podobna tendencja obserwowana jest także w całej Polsce. Poniższa tabela przedstawia, że na dzień 31.12.2018 r. udział osób w wieku od 60 roku życia do ogólnej liczby osób wynosił 25,98 %, w roku 2019 - 26,59 % a w roku 2020 aż 27,19 %. Natomiast mieszkańców do 18 roku życia w ogólnej liczbie osób w 2018 było 17,46 %, w roku 2019 – 17,28 % , a w roku 2020 - 17,19 %.

Tabela Nr 22. Populacja osób starszych w gminie.

Wyszczególnienie	Stan na dzień		
	31.12.2018 r.	31.12.2019 r.	31.12.2020 r.
Liczba mieszkańców ogółem	7705	7664	7624
Liczba mieszkańców do 18 roku życia	1345	1325	1305
Udział osób w wieku do 18 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców	17,46 %	17,28 %	17,12 %
Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia	2002	2038	2073
Udział osób w wieku od 60 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców	25,98 %	26,59 %	27,19 %

Źródło: Opracowanie własne.³¹

³⁰ Por. E.Wnuk-Lipiński, *Socjologia życia publicznego*, Warszawa 2005, Wydawnictwo Scholar, s.272.

³¹ *Zestawienie informacyjne o osobach z bazy Rejestru Mieszkańców Urzędu Miasta i Gminy w Stopnicy.*

Z uwagi na starzenie się społeczeństwa konieczne będzie społeczne wsparcie.

W niektórych koncepcjach teoretycznych przyjmuje się, że wsparcie społeczne jest swoistym zasobem, z którego człowiek korzysta w sytuacjach problemowych, gdy przeżywa trudności życiowe. Wsparcie środowiskowe osób starszych jest zasobem, który powinien być dostępny w środowisku lokalnym nie tylko w trudnych sytuacjach życiowych, ale w codziennym funkcjonowaniu, tak aby sprzyjał on rozwojowi jednostki i pozwalał na umacnianie społecznych relacji. Wsparcie społeczne jest zatem potrzebne każdemu, ale jego formy i zakres zależą od poziomu samodzielności osób starszych³².

Wsparcia takiego mogą dostarczyć instytucje wsparcia społecznego. Instytucje społecznego wsparcia dzieli się na: stacjonarne, czyli takie, w których seniorzy mieszkają i realizują całokształt swojej życiowej aktywności; instytucje dziennego pobytu, które oferują możliwość korzystania z różnorodnych usług przez kilka godzin kilka dni w tygodniu; instytucje otwarte oferujące dosyć szerokiej grupie odbiorców różnorodne usługi w czasie krótszym i z mniejszą regularnością niż instytucje dziennego pobytu. Dwa ostatnie typy instytucji oraz usługi świadczone w mieszkaniach osób starszych tworzą sieć wsparcia w środowisku zamieszkania. Jest ona niezwykle ważna z punktu widzenia realizacji jednej z fundamentalnych zasad funkcjonowania osób starszych, jaką jest jak najdłuższe ich pozostawanie w środowisku zamieszkania. Dom dla każdego człowieka jest miejscem o szczególnym znaczeniu, miejscem silnie związanym z nim samym i z jego emocjami. Tam ma szansę czuć się w pełni bezpiecznie i samowystarczalnie. Zmiana miejsca zamieszkania przez osobę, której ma zostać udzielone wsparcie, powinna stanowić ostateczność. Opiekę nad seniorem powinni w pierwszej kolejności zapewnić członkowie rodziny.

Gmina powinna poszerzać oferty dla seniorów poprzez rozwój infrastruktury dla osób starszych, np. tworzenie ośrodków wsparcia w szczególności dziennych domów pomocy, klubów samopomocy, mieszkań chronionych. Z uwagi na obecną sytuację demograficzną Gminy Stopnica zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i aktywizacyjne dla seniorów będzie rosło.

³² Raport Rzecznika Praw Obywatelskich, *System wsparcia osób starszych w środowisku zamieszkania*, Warszawa, str.8

V. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Nazwa SWOT to skrót angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunites (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Wyżej wymieniona analiza jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron oraz badania szans i zagrożeń jakie stoją przed polityką społeczną gminy. Analiza SWOT zawiera określenie czterech grup czynników, takich jak:

- 1) „mocnych stron”- uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony polityki społecznej i które należy wykorzystać sprzyjąc będą jej wzmocnieniu (należy utrzymać je jako mocne, na których należy oprzeć jej przyszły rozwój);
- 2) „słabych stron”- uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony polityki społecznej i które niewyeliminowane będą ją osłabiać (ich oddziaływanie należy minimalizować);
- 3) „szans”- uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą być traktowane jako szanse i przy odpowiednio podjętych działaniach wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwiązywaniu problemów społecznych;
- 4) „zagrożeń”- uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla rozwiązywania problemów społecznych.

Na podstawie opisu sytuacji ekonomicznej i społecznej oraz zasobów Gminy Stopnica można wskazać szanse i zagrożenia pojawiające się w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Mocne strony w zakresie rozwiązywania problemów społecznych:

- 1) doświadczenie instytucji powoływanych do wspierania mieszkańców w rozwiązywaniu problemów społecznych;
- 2) aktywność gospodarcza mieszkańców Gminy,
- 3) aktywność społeczna mieszkańców Gminy,
- 4) znajomość środowiska;
- 5) zmniejszenie liczby bezrobotnych w gminie,
- 6) spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej,
- 7) efektywne wykorzystywanie przez gminę środków zewnętrznych;

- 8) udział organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych;
- 9) utworzenie Centrum Rehabilitacyjno-Opiekuńczego Stopnicy.

Słabe strony w zakresie rozwiązywania problemów społecznych:

- 1) malejąca liczba mieszkańców, za co odpowiada malejąca liczba urodzeń i rosnąca liczba zgonów, dynamiczny proces starzenia się społeczności gminy;
- 2) niewystarczająca liczba miejsc pracy dla osób młodych, mało zróżnicowany rynek pracy;
- 3) spadek liczby uczniów szkół podstawowych w Gminie Stopnica, który w ciągu najbliższych lat będzie się utrzymywał;
- 4) znaczny odsetek osób długotrwale bezrobotnych, posiadających niskie kwalifikacje na rynku pracy, duży udział osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród ogółu osób z niej korzystających;
- 5) brak poradni leczenia odwykowego;
- 6) duże bezrobocie nierejestrowane, często długotrwale i ukryte, mogące prowadzić do wykluczenia społecznego.

Szanse w zakresie rozwiązywania problemów społecznych:

- 1) niewielkie natężenie problemów społecznych na terenie Gminy, co może wpłynąć na szybsze ich rozwiązywanie lub minimalizowanie negatywnych skutków przez działania profilaktyczne;
- 2) poprawa dostępu do rehabilitacji medycznej;
- 3) realizacja programów dla osób starszych;
- 4) dostępność środków finansowych na wspieranie inicjatyw w zakresie rozwiązywania problemów społecznych;
- 5) rosnąca rola inicjatyw organizacji pozarządowych;
- 6) dobre rozeznanie środowiska w zakresie istniejących problemów społecznych, co umożliwia niezwłoczne podejmowanie inicjatyw i właściwe przygotowanie odpowiednich działań;
- 7) wdrażanie rozwiązań oferowanych w ramach programów krajowych, np. „Programu 500+” i innych;
- 8) rozwój infrastruktury dla osób starszych lub innej infrastruktury pomocy społecznej tego typu;
- 9) utworzenie inkubatora przedsiębiorczości dla osób mających pomysły na własną firmę;

- 10) utworzenie przetwórci, gdzie będzie można sprzedawać lub przechowywać warzywa i owoce;
- 11) stworzenie infrastruktury wspierającej sektor rolny w zakresie sprzedaży bezpośredniej, przetwórstwa oraz promocja krótkiego łańcucha dostaw;
- 12) rozwój organizacji pozarządowych;
- 13) wzmocnienie systemu przeciwdziałania w rodzinie;
- 14) ograniczenie dysfunkcji w rodzinach.

Zagrożenia w zakresie rozwiązywania problemów społecznych:

- 1) dziedziczenie biedy i niezaradności życiowej;
- 2) niskie świadczenia emerytalno- rentowe, których wysokość nie pozwala zabezpieczyć podstawowych potrzeb osób starszych, szczególnie samotnych;
- 3) rozluźnienie więzi rodzinnych;
- 4) starzenie się społeczności, wzrost liczby osób starszych, wymagających wsparcia w okresie obniżonej sprawności funkcjonalnej;
- 5) wyjazdy za granicę, co skutkuje brakiem opieki nad dziećmi ale też nad starzejącymi się rodzicami;
- 6) konieczność ponoszenia kosztu opieki instytucjonalnej świadczonej dla osób starszych, co w obecnym stanie prawnym (częściowa odpłatność lub zwolnienie z niej członków rodziny) znacząco obciąża budżet Gminy;
- 7) konieczność ponoszenia kosztów pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 8) częste zmiany przepisów prawa wpływające na stanowienie norm prawa lokalnego, utrudniające długofalowe planowanie przedsięwzięć;
- 9) problemy alkoholowe rodzin;
- 10) ujemny przyrost naturalny i wynikający z tego niski wskaźnik ludności w wieku przedprodukcyjnym (w dłuższej perspektywie oznacza to osłabienie społecznego potencjału gospodarki lokalnej oraz wzrost obciążenia demograficznego).

VI. MISJA I WIZJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY STOPNICA

5.1 Misja strategii.

„Zapewnienie mieszkańcom Gminy Stopnica dogodnych warunków rozwoju oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu”.

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica jest systemowe podejście do rozwiązywania problemów społecznych w celu przeciwdziałania marginalizacji, wykluczeniu i patologiom społecznym oraz dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Stopnicy.

VII. CELE I WSKAŹNIKI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY STOPNICA

Cel strategiczny:

1. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cele szczegółowe:

- 1.1 Podejmowanie działań zabezpieczająco-pomocowych na rzecz osób w trudnej sytuacji materialno-życiowej i ich rodzin.
- 1.2 Przeciwdziałanie bezrobociu oraz ograniczanie jego negatywnych skutków.
- 1.3 Wsparcie i pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom.

Cel strategiczny:

2. Wspieranie rodziny.

Cele szczegółowe:

- 2.1 Przeciwdziałanie problemom opiekuńczo-wychowawczym dzieci i młodzieży.
- 2.2 Wzmacnianie systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.
- 2.3 Realizacja kompleksowego systemu wsparcia i pomocy osobom i rodzinom dotkniętym przemocą.

Cel strategiczny:

3. Wspieranie osób chorych, starszych oraz niepełnosprawnych.

Cele szczegółowe:

- 3.1 Stworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla osób starszych i osób niepełnosprawnych
- 3.2 Zwiększanie udziału osób starszych i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.
- 3.3 Ochrona zdrowia psychicznego.

Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031 wpisują się w założenia polityki rozwoju Gminy Stopnica i Powiatu Buskiego. Stanowią też element wspólnej polityki społecznej Województwa Świętokrzyskiego oraz polityki

społecznej kraju przyjętej na najbliższe lata.

Zdefiniowane cele są spójne z polityką równości szans, nakierowane na pobudzenie aktywności mieszkańców oraz gwarantujące pozytywne oddziaływanie na środowisko.

Lp.	Cel szczegółowy	Wskaźnik
1.	Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	<ol style="list-style-type: none"> 1) liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w roku kalendarzowym; 2) liczba osób objętych dożywianiem w roku kalendarzowym; 3) wysokość środków przeznaczonych na świadczenia pieniężne dla osób uprawnionych do świadczeń w roku kalendarzowym 4) wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie dożywiania w skali roku; 5) liczba osób bezrobotnych korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w danym roku; 6) liczba osób objętych działaniem Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy; 7) liczba wniosków o leczenie odwykowe skierowanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy w danym roku; 8) liczba wniosków skierowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego w roku kalendarzowym; 9) liczba osób z wydanym nakazem sądowym kierującym na leczenie odwykowe w roku kalendarzowym; 10) liczba osób, które dobrowolnie poddały się terapii odwykowej w roku kalendarzowym; 11) liczba osób, którym udzielono pomocy w związku z trudnością w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego w danym roku.
2.	Wspieranie rodziny	<ol style="list-style-type: none"> 1) liczba rodzin objętych „programem 500+”; 2) liczba rodzin objętych kompleksowym wsparciem w ramach systemu pomocy społecznej; 3) liczba rodzin, którym przydzielono asystenta rodziny; 4) liczba dzieci skierowanych do pieczy zastępczej; 5) liczba dzieci, którym umożliwiono powrót z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych; 6) wysokość środków finansowych przeznaczonych na współfinansowanie pobytu dziecka w systemie pieczy zastępczej; 7) liczba założonych Niebieskich Kart w roku kalendarzowym; 8) liczba powołanych grup roboczych;

		<p>9) liczba osób skierowanych do nieodpłatnej pomocy psychologicznej i prawnej w Ośrodku Interwencji Kryzysowej,</p> <p>10) liczba osób, którym udzielono schronienia w hostelu.</p>
3.	Wspieranie osób starszych, chorych i niepełnosprawnych	<p>1) liczba osób, którym przyznano usługi pielęgnacyjne i opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania w danym roku;</p> <p>2) liczba osób, którym przyznano specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w danym roku;</p> <p>3) liczba osób, które skierowano do domu pomocy społecznej w danym roku;</p> <p>4) liczba osób, które uczestniczyły w zajęciach klubu samopomocy;</p> <p>5) liczba osób, które przebywają w ośrodkach wsparcia i mieszkaniach chronionych;</p> <p>6) liczba osób skierowanych do Środowiskowych Domów Samopomocy, na Warsztaty Terapii Zajęciowej;</p> <p>7) liczba utworzonych na terenie Gminy Stopnica ośrodków wsparcia.</p>

VIII. KIERUNKI I ZAKRES DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH

Jednym z najważniejszych kierunków zmian społecznych na terenie Gminy Stopnica jest niwelowanie zagrożenia wykluczeniem społecznym osób, których dochody nie pozwalają na zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych i utrudniają życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Działania zostaną skoncentrowane na organizacji dostępu do skutecznej pomocy o charakterze materialnym, w formie świadczeń wynikających z obowiązujących przepisów prawa oraz na zapewnieniu skali i zakresu pomocy umożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych osób i rodzin, dotkniętych i zagrożonych problemem ubóstwa. Dla uzyskania skuteczności udzielanego wsparcia materialnego, konieczne jest wypełnienie założeń ustawowych w zakresie udzielania pomocy finansowej, w szczególności dążenie do udzielania pomocy w wysokości stanowiącej uzupełnienie różnicy pomiędzy dochodem gospodarstwa domowego a kryterium ustawowym. Istotnym elementem realizacji tego celu jest pełne wykorzystanie cechy szczególnej świadczeń pomocy społecznej, którą jest powiązanie ich otrzymywania z obowiązkiem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji rodziny. Bardzo ważną kwestią jest ożywienie lokalnego rynku pracy i umożliwienie osobom bezrobotnym oraz pozostającym bez pracy mieszkańcom

Gminy zatrudnienia, a co za tym idzie poprawy sytuacji ekonomicznej. Według założeń strategicznych to w szczególności: utworzenie inkubatora przedsiębiorczości, rozwój infrastruktury dla osób starszych, utworzenie przetworni.

Dla zabezpieczenia potrzeb najstarszej grupy mieszkańców Gminy Stopnica niezbędny jest rozwój infrastruktury, zwiększenie dostępu do usług pielęgnacyjnych i opiekuńczych. Niezbędne są działania w kierunku utrzymania jak najlepszej sprawności życiowej oraz wsparcie odpowiadające indywidualnym potrzebom seniorów. Zachęcanie seniorów do udziału w działaniach oferowanych przez gminę, propagowanie rzetelnej informacji i organizacji wsparcia. Pozwoli to lepiej i efektywniej korzystać seniorom z różnych form wsparcia, a tym samym zwiększy możliwość pozostania w miejscu zamieszkania. Ważną kwestią w planowaniu działań strategicznych jest wspieranie osób chorych i niepełnosprawnych w rozwiązywaniu problemów związanych z leczeniem i rehabilitacją poprzez zapewnienie właściwych warunków do życia w rodzinie i środowisku tym osobom oraz poprawa dostępu do rehabilitacji.

Bardzo ważnym kierunkiem działania jest wspieranie rodzin, w których zagrożony jest proces rozwoju i wychowania dzieci. Objęcie szczególnym wsparciem, zwłaszcza specjalistycznym rodzin, w których problem ten jest rozpoznany powinno być priorytetowym działaniem strategicznym wszystkich instytucji i podmiotów gminy działających na rzecz rodziny.

Istotnym kierunkiem planowania działań strategicznych jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Z uwagi na wielowymiarowość zjawiska, ważnym elementem przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest systemowe podejście do zagadnienia i interdyscyplinarna współpraca specjalistów i instytucji. Interdyscyplinarny charakter działań pozwala angażować różne instytucje w celu udzielania skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą, a także w zakresie propagowania wiedzy czym jest przemoc i jak reagować w sytuacji, gdy doświadcza się przemocy lub jest się świadkiem krzywdzenia innej osoby. W zakresie przeciwdziałania nasilaniu zjawiska oraz jego skutków, wskazane jest prowadzenie działań, mających na celu podnoszenie społecznej świadomości w zakresie reagowania na przemoc w rodzinie, zapobieganie dalszemu krzywdzeniu osób dotkniętych przemocą. Powyższym zmianom służą udzielanie bezpośredniej pomocy osobom dotkniętym przemocą i ich rodzinom, ale też działania informacyjne i edukacyjne kierowane zarówno do mieszkańców, społeczności lokalnej, jak również do instytucji i osób, które z racji wykonywanych obowiązków mogą przyczynić się do ujawniania, przerywania przemocy i skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Przyczyni się to do zwiększenia

świadości w zakresie właściwego i wczesnego reagowania na zagrożenie przemocą w rodzinie poprzez posiadanie wiedzy, gdzie poszukiwać pomocy oraz na jakiego rodzaju pomoc ze strony instytucji i organizacji na terenie gminy Stopnica osoby mogą liczyć. Interdyscyplinarnie działania będą skutkowały inicjowaniem lub rozszerzaniem współpracy w celu wypracowywania propozycji nowych, wspólnych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz w zakresie pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą. W realizacji działań zostaną zaangażowani członkowie funkcjonującego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy. Obszar przeciwdziałania przemocy należy też wypełnić edukacją mieszkańców oraz działaniami informacyjnymi i profilaktycznymi, aby w jak największym stopniu uświadomić mieszkańcom gminy zagrożenia przemocy oraz informować jak należy im przeciwdziałać i chronić się przed utrwaleniem niepożądanych zachowań społecznych.

Proponowane kierunki nie wyczerpują wszystkich możliwości w zakresie planowania zmian społecznych, dotyczą jedynie zmian w obszarach rozpoznanych i uzasadniających konieczność podejmowania działań. Zakłada się, że planowane zmiany będą wdrażane sukcesywnie, z uwzględnieniem możliwości kadrowych, organizacyjnych i finansowych Gminy Stopnica.

IX. MONITORING REALIZACJI CELÓW DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH

Monitoring realizacji celów strategicznych prowadzony będzie na bieżąco. Corocznie w okresie sprawozdawczym kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Stopnicy w składanym corocznie sprawozdaniu z działalności ośrodka pomocy będzie informował Radę Miejską o stanie realizacji celów i zadań wynikających z niniejszej Strategii, stosownie do treści art. 110 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji strategii są wyznaczone działania. Wskaźnikami oceny monitorowania strategii będą wymierne ilości podjętych działań.

X. FINANSOWANIE

Środki finansowe na realizację celów określonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031 będą pochodzić w szczególności z:

- 1) budżetu gminy;

- 2) budżetu państwa jako dotacja na dofinansowanie zadań własnych;
- 3) budżetu państwa na finansowanie zadań zleconych;
- 4) innych dotacji, grantów i programów

Zaplanowane w Strategii cele i działania winny być uwzględniane podczas corocznego konstruowania budżetu Gminy Stopnica.

XI. ZAKOŃCZENIE

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stopnica na lata 2021-2031 ujęte zostały cele strategiczne zmierzające do rozwiązania problemów społecznych w określonej dziedzinie. Naczelnym zadaniem strategii jest formułowanie wizji, której urzeczywistnienie stanowi o realizacji misji.

Opracowanie i realizacja strategii ma za zadanie ukazanie lokalnej społeczności problemów jakie występują na terenie gminy oraz wskazanie grup społecznych, w których one występują lub są narażone na ich występowanie. Wytyczone cele i poruszone problemy dzięki temu mają większe szanse na zauważenie ich wśród społeczeństwa, co powinno ułatwić realizację zadań określonych w strategii. Realizacja postanowień Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych należy do obowiązków władzy wykonawczej, a więc Burmistrza Miasta i Gminy Stopnica. Ponadto we wprowadzanie w życie określonych w niej celów uczestniczyć będzie Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stopnicy przy wsparciu:

- 1) Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju;
- 2) Komisariatu Policji w Stopnicy;
- 3) Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Stopnicy;
- 4) Zespołu Interdyscyplinarnego w Stopnicy;
- 5) Powiatowego Urzędu Pracy w Busku-Zdroju;
- 6) Niepublicznego Ośrodka Zdrowia MEDICA w Stopnicy;
- 7) organizacji pożytku publicznego.

Dokument ten jest bazowy przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów, które określają sposoby i metody realizacji zamierzonych przedsięwzięć. Pozwoli to na osiągnięcie wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych.

SPIS TABEL:

1. Struktura ludności Gminy Stopnica w latach 2018-2019.
2. Struktura ludności Gminy Stopnica w latach 2018-2019.
3. Urodzenia żywe mieszkańców Gminy Stopnica w latach 2018-2019.
4. Zgony mieszkańców Gminy Stopnica w latach 2018-2019.
5. Struktura użytków rolnych w Gminie Stopnica.
6. Wartość bonitacyjna gleb na terenie Gminy Stopnica.
7. Podmioty gospodarcze wg. sektorów własności.
8. Podmioty gospodarcze wg. rodzajów działalności.
9. Liczba dzieci i oddziałów w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Stopnicy.
10. Przyczyny udzielania pomocy społecznej w Gminie Stopnica w latach 2018-2019.
11. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę.
12. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Stopnica w latach 2018-2019.
13. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na bezrobocie.
14. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na niepełnosprawność.
15. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na alkoholizm.
16. Dane dotyczące procedury leczenia odwykowego w Gminie Stopnica w latach 2018-2019.
17. Liczba mieszkańców w zestawieniu z liczbą sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart A”.
18. Liczba osób którym przyznano świadczenie ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.
19. Świadczenia na rzecz rodzin z dziećmi wypłacane przez MGOPS w Stopnicy w latach 2018-2019.
20. Świadczenia w zakresie funduszu alimentacyjnego realizowane przez MGOPS w Stopnicy w latach 2018-2019.
21. Pomoc w formie wsparcia asystenta rodziny w latach 2018-2019.
22. Dofinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej w latach 2018-2019.
23. Populacja osób starszych w gminie.

SPIS WYKRESÓW:

1. Zmiany w liczbie ludności Gminy Stopnica w latach 2015-2019 (w tym podział wg płci).
2. Bezrobotni zarejestrowani w powiecie buskim wg gmin (stan na dzień 31.12.2018 r. oraz 31.12.2019 r.).

SPIS RYSUNKÓW:

1. Lokalizacja Gminy Stopnica.

BIBLIOGRAFIA

1. Główny Urząd Statystyczny. Zakładka „Ofiary gwałtu i przemocy domowej”. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/ofiary-gwaltu-i-przemocy-domowej,1,1.html> [dostęp: 13.11.20]
2. Zestawienie informacyjne o osobach z bazy Rejestru Mieszkańców Urzędu Miasta i Gminy w Stopnicy.
3. <https://www.google.com/maps/place/Stopnica>.
4. Dane Głównego Urzędu Statystycznego.
5. Dane Urzędu Miasta i Gminy Stopnica.
6. Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za rok 2018-2019.
7. Załącznik nr 1 do sprawozdania MRPiPS – 01 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy za rok 2018-2019.
8. Sprawozdanie z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Stopnica za rok 2018.
9. Sprawozdanie z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Stopnica za rok 2019.
10. Kwartalne sprawozdanie rzeczowo- finansowe z wykonania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych za IV kwartał 2018 roku, 2018 roku; Rb-28S sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetowych MGOPS w Stopnicy.
11. Kwartalne sprawozdanie rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za IV kwartał 2018.
12. Kwartalne sprawozdanie rzeczowo-finansowe z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za IV kwartał 2019.
13. Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2018-07-01 do 2018-12-31 i za okres od 2019-07-01 do 2019-12-31.
14. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich, System wsparcia osób starszych w środowisku zamieszkania, Warszawa, str.8.

15. Por. E.Wnuk-Lipiński, Socjologia życia publicznego, Warszawa 2005, Wydawnictwo Scholar, s.272.
16. Nowakowska A., 2007, Dziecko – ofiara domowej przemocy, [w:] Patologie naszych czasów, red. A. Drażek, E. Drażek, Białystok, s. 22.
17. Helios J., Jedlecka W., 2017, Współczesne oblicza przemocy: zagadnienia wybrane, Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, s. 9.
18. D. Kalina, R. Mirowski, Miasto i gmina Stopnica. Dzieje i Zabytki, Kielce – Stopnica 2015, s. 18.
19. MGOPS w Stopnicy, Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2019 r.
20. MGOPS w Stopnicy, Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2018 r.
21. MGOPS w Stopnicy, Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Stopnicy działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Stopnica za rok 2019.
22. MOGOPS w Stopnicy, Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Stopnicy działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Stopnica za rok 2018.